

ADA (18)

Omg, ja, jeg vil gjerne snakke om dette.

MILLA (21)

Ja, jeg har mye erfaring rundt ruskulturen som foregår på barnevernsinstitusjoner.

Instukids

Graveredaksjonen Sørøst
og Brennpunkt

Journalister:

Christian Nicolai Bjørke 93226641 christian.nicolai.bjorke@nrk.no

Tuva Skei Tønset 47640456 tuva.skei.tonset@nrk.no

Kaja Staude Mikalsen 47162056 kaja.staude.mikalsen@nrk.no

Henrik Bøe 90256884 henrik.boe@nrk.no

Foto/Redigering:

Stephan Reis 90130077 stephan.reis@nrk.no

Gry Kårstad 91723049 gry.karstad@nrk.no

John-André Samuelsen 41690539 john-andre.samuelson@nrk.no

Visuell utvikling:

Susanne Stubberud Rom 99457310 susanne.stubberud.rom@nrk.no

André Håker 41698674 andre.haker@nrk.no

Johannes Odland 98219381 johannes.odland@nrk.no

Reportasjeleder/prosjektleder:

Rina Therese Blekkerud 95899763 rina.therese.blekkerud@nrk.no

Lars Karelius Noer 90985231 lars.karelius.noer@nrk.no

Redaktører:

Anne Vinding 97593944 anne.vinding@nrk.no

Frode Frøyland 93256041 frode.froyland@nrk.no

Takk til:

Bente Håkerud (produksjonsleder), Christer Aasheim (fotograf), Rune Hansen (redigerer), Håkon Benjaminsen (fotograf), Jacob Søgner Jensen (digital utvikling), Maria Elsness (SoMe-ansvarlig), Joakim Digernes-Nordström (grafikk), Benedicte Sveøy-Aae (praktikant), Anders Halvorsen Fehn (journalist), Kamilla Marie Johnsen (fotograf), Sigrid Winther (fotograf), Bjørn Even Skogsfjord (fargekorrigering), Renate Bakke (lydletterarbeid) og Monica Lindseth (rekvisitør).

Tusen takk til hele graveredaksjonen i Sør-Øst og Brennpunkt-redaksjonen for støtte, faglige innspill og omtanke. Takk til researchavdelingen i NRK for bistand, og til Faktisk.no som satte oss på sporet av tematikken. Ikke minst takk til alle de unge jentene og deres familier som modig har delt fra livets mørkeste stunder.

Publisert:

Fra 29. januar 2023. Arbeidet pågår fortsatt.

Redaksjon:

NRKs Graveredaksjon Sørøst og Brennpunkt.

1. INNLEDNING.....	1
1.1. Om metoderapporten	1
1.2. Om organiseringen av arbeidet.....	2
2. DET OPPRINNELIGE PROSJEKTET: VIRAL FRA LUKKET AVDELING	2
2.1. Slik startet arbeidet.....	2
2.2. Manuell gjennomgang, kommentar-skript og nettverksgraf.....	2
2.3. Dødsfallet.....	3
3. DET NYE PROSJEKTET: INSTUKIDS	3
3.1. Å lete etter instukids på TikTok.....	3
3.1.1. Finne venner og venners venner.....	4
3.1.2. Laste ned videoer	5
3.1.3. Slik tok vi kontakt.....	5
3.2. Å intervju 100 instukids	6
3.2.1. Fra Excel-ark og bilder til database og dashbord	6
3.2.2. Private bilder og videoer	7
4. FORTELLINGEN: BARNAS STEMME.....	8
5. ETISKE UTFORDRINGER.....	8
6. DETTE ER NYTT.....	9
7. KONSEKVENSER	10
8. VEDLEGG	11
8.1. Hovedpubliseringer	11
8.2. Andre publiseringer på NRKs plattformer	11
8.3. Verktøy, programmer og andre relevante lenker nevnt i metoderapporten	13

1. Innledning

«Jeg var akuratt fylt 14, det begynte med at de pressa meg til hasj osv fordi du vil vel være «en av oss». Til kokain, molly (MDMA)... Så i en alder av 15 var jeg avhengig.»

Det er 17 år gamle «Live» som forteller. Om hvordan hun prøvde et ulovlig rusmiddel for første gang mens hun bodde på en barnevernsinstitusjon. Og hvor kort tid det tok før hun gikk over til sterkere stoffer. «Live» er en av flere som har førstehåndserfaringer med hvordan norske barnevernsinstitusjoner fungerer. Men hun er også en del av en sårbar gruppe som sjelden kommer til orde i mediene. Ofte er de gjemt bak sladden i dokumenter unntatt offentligheten. Eller bak institusjonsvegger. Og de presseetiske lampene blinker så hardt at det letteste kan være å dra ned rullegardinen og jobbe med noe annet.

Men de er der ute hvis man bare ser nøye etter. På sosiale medier som TikTok forteller flere om hvordan det er å bo på en barnevernsinstitusjon i Norge i dag. Mellom dansevideoer og lip sync åpner de opp om institusjonsliv, rus og overgrep. I løpet av ett år har journalistene i NRKs graveredaksjon Sørøst ved hjelp av datajournalistiske metoder og døgnet-rundt-kildepleie kommet i kontakt med 100 personer mellom 13 og 23 år som bor eller har bodd på barnevernsinstitusjoner. Vi har snakket med dem i sosiale medier og lyttet til det de har å si. Men også fulgt noen hjem i minusgrader og snøstorm, spist burgere på McDonalds og sett jenter selge nakenbilder for å få penger til rus. Vi har også deltatt i begravelsen til en av jentene i nettverket.

Gjennom en fire episoders TV-dokumentar og en nettdokumentar i fire kapitler har NRK avslørt at barn og unge kommer for å få hjelp, men blir tungt rusavhengige under offentlig beskyttelse. Vi har vist at veien til piller og sprøyter er kort på norske barnevernsinstitusjoner, og at myndighetene ikke har oversikt over omfanget. Og at sårbare barn utsettes for seksuelle overgrep mens de bor på institusjon, til tross for at de ansvarlige vet om risikoen.

For første gang har Norge fått et større innblikk *fra innsiden* av det norske institusjonsbarnevernet. Det har ført til at barne- og familieministeren kalte alle institusjonseiere inn på teppet for å finne umiddelbare løsninger etter NRKs avsløringer. I tillegg har helseministeren lovet at rusbehandling av institusjonsbarn skal flyttes fra barnevernet til helsevesenet. Et krav og behov mange har pekt på tidligere, men som nå er lovet skal skje. Dessuten har regjeringen varslet en reform av institusjonsbarnevernet og flere lovendringer som skal legges fram våren 2025, blant annet om hvordan institusjonsbarn med rusutfordringer kan få bedre hjelp.

1.1. Om metoderapporten

Kjernen av «Instukids»-prosjektet er en unik kildepleie med sårbare barn og unge over lang tid. Under dette arbeidet ligger det nyskapende metoder innenfor datastøttet journalistikk i sosiale medier. Siden dette er en metoderapport til Data-Skup, har vi lagt mest vekt på sistnevnte. En mer omfattende Skup-rapport om hele «Instukids»-prosjektet er under arbeid og vil bli levert til hovedkonferansen.

1.2. Om organiseringen av arbeidet

NRKs Graveredaksjon Sørøst startet researchen sammen med Morten Langfeldt Dahlback fra Faktisk.no i september 2022. I januar 2023 var samarbeidet ferdig, og graveredaksjonen utvidet researchen alene. Våren 2023 ble det inngått et samarbeid med NRK Brennpunkt om å lage «Instukids» også på TV. Journalistene i NRKs Graveredaksjon har blitt ledet av både redaksjonens reportasjeleder og prosjektleder i Brennpunkt. Redaktøransvaret har vært delt mellom de to redaksjonene. Redaktøransvaret for nettdokumentaren, sosiale medier og nyhetsløp på nett, TV og radio ligger hos Sørøst, mens redaktøransvaret for TV-dokumentaren ligger hos Brennpunkt.

2. Det opprinnelige prosjektet: Viral fra lukket avdeling

2.1. Slik startet arbeidet

I september 2022 tok Faktisk.no kontakt med NRKs graveredaksjon i Sørøst med forespørsel om å inngå et samarbeid om å kartlegge innhold på TikTok. Graveredaksjonen hadde tidligere publisert saker om TikToks rolle under den russiske invasjonen av Ukraina¹ og jobbet på det tidspunktet med hvordan algoritmene til den kinesiske appen drar svært unge gutter inn i en verden av ekstrem trening og sykelige kroppsidealer². Faktisk.no hadde brukt et verktøy³ som det internasjonale gravekollektivet Bellingcat hadde utviklet, og hadde over tid laget et Excel-ark med videoer knyttet til emneknagger om psykisk helse. Ved hjelp av språkjenkjenningsmodellen Fasttext⁴ kunne de sile ut kun norskspråklige videoer.

I oversikten var det blant annet flere videoer av unge som fra åpne kontoer delte hvordan de gråt, utagerte og vurderte selvmord mens de bodde på ulike institusjoner i Norge – hovedsakelig psykiatriske, men også innenfor barnevern og rusbehandling. Flere av videoene hadde tusenvis av visninger. Det var dette vi i NRK bet oss mest merke i: Hvor vanlig er det at unge mennesker deler fra innsiden av offentlige helse- og omsorgsinstitusjoner? Og hvordan påvirker det dem at de kan gå viralt mens de er på sitt mest sårbare?

2.2. Manuell gjennomgang, kommentar-skript og nettverksgraf

For å finne svar på hvor vanlig det var, fordelte vi de omtrent 900 TikTok-brukere fra Excel-arket til Faktisk.no mellom journalistene. Vi åpnet nettsiden til hver bruker og bladde manuelt igjennom videoene for å se om de snakket eller skrev om opphold på institusjoner det siste året. Vi så også etter typiske tegn som generiske møbler, nakne vegger og skilt. Deretter krysset vi av i en kolonne i Excel-arket om vi fikk treff, og i en annen kolonne skrev vi hva slags institusjon(er) det var snakk om.

For å også finne de som ikke brukte emneknagger, tok vi i bruk et skript i programmeringsspråket Python⁵ som vi hadde utviklet til et tidligere TikTok-prosjekt. Ved hjelp av automatiserings-verktøyet Selenium⁶ åpnet det nettsiden til en TikTok-bruker, åpnet én og én video og lastet ned alle kommentarene som var lagt igjen. Kommentarene ble lagret i en

SQLite-database⁷. Ved å åpne databasen i DB Browser⁸, kunne vi søke etter nøkkelord som «instu» eller «psyk» blant tusenvis av kommentarer.

Etter å ha gått igjennom 1500 TikTok-kontoer, kunne vi til slutt dokumentere 150 unge, de fleste jenter i alderen 14-25 år, som åpent hadde delt fra innsiden av institusjoner det siste året. Ved å legge sammen visningstallene for hver video kunne vi også dokumentere at disse kontoene hadde 275 millioner visninger til sammen. Dessuten kunne vi ved hjelp av analyseverktøyet Gephi⁹ lage en oversikt som viste at mange var en del av et nettverk som kommenterte på hverandres poster (bildet). Vi tok kontakt med noen av dem, blant annet «Marie» som hadde blitt lagt inn på akuttpsykiatrisk som 14-åring for selvskading. Hun fortalte at jakten på følgere og likes mens hun bodde der, gjorde henne sykere.

Fagfolk var også bekymret for at lovverket, som ble laget mens man for det meste brukte fasttelefon, gjorde det vanskelig for ansatte å regulere pasienters mobilbruk. Kun én av 119 avdelingsledere vi spurte mente det var positivt at pasientene eksponerte seg i sosiale medier. I begynnelsen av januar 2023 var vi i ferd med å ferdigstille prosjektet. Da skjedde det noe som skulle endre alt.

2.3. Dødsfallet

Bare noen uker før vi publiserte saken «Viral fra lukket avdeling», ble hele Norge rystet av nyheten om et tvillingpar som ble funnet døde i Spydeberg. Mille og Mina Hjalmarsen ble bare 16 år, og døde av en overdose mens de var under offentlig beskyttelse.

Dette var navn vi kjente til. Tvillingene var nemlig blant de 150 i vår kartlegging, og de var ikke de eneste som hadde delt om barnevernet og rus. Samtidig hadde vi i kildearbeidet underveis kommet i kontakt med en mor fra Østlandet. Hun kunne fortelle at hennes datter sto i fare for å lide samme skjebne som tvillingene. Jenta hadde også blitt alvorlig rusavhengig i svært ung alder mens hun bodde på barnevernsinstitusjon.

Vi ble overrasket over det vi så på videoene og det mora fortalte. Var det virkelig så lett å bruke ulovlige rusmidler på norske barnevernsinstitusjoner?

3. Det nye prosjektet: Instukids

3.1. Å lete etter instukids på TikTok

Etter publiseringen av «Viral fra lukket avdeling», ble samarbeidet med Faktisk.no avsluttet. Men NRKs Graveredaksjon Sørøst fortsatte på det nye barnevernssporet. Heldigvis kunne vi bygge videre på arbeidet vi allerede hadde gjort. I Excel-arket hadde vi krysset av for barneverns- og rusinstitusjoner. En ny gjennomgang viste at 35 av de 150 hadde delt åpent om både barnevern og rus.

Det finnes til enhver tid omtrent 1000 barn på norske barnevernsinstitusjoner. De fleste journalister møter kun disse i sladdede dokumenter stemplet med §13 i Offentlighetsloven om taushetsbelagte opplysninger. Vi ble derfor overrasket over hvor åpne og tilgjengelige mange

var på TikTok. De snakket om depresjoner og angst, svarte på spørsmål om institusjonslivet og spilte inn dansevideoer i fellesrommet. Mange delte også videoer om rusproblemene sine. Vi kunne se at flere brukte ordet «instukids», et kallenavn de ga seg selv på grunn av sin erfaring med barnevernsinstitusjoner.

Vi ønsket å få mange i tale som akkurat nå sto i de samme utfordringene som tvillingene Mina og Mille hadde gjort, og som kunne kaste lys over om det statsfinansierte barnevernet i Norge fungerte som det skulle. Men da måtte vi først kartlegge omfanget på TikTok.

Vi valgte å avgrense utvalget til å gjelde unge som hadde delt åpent om både rus og barnevern. Vi definerte unge til opp mot begynnelsen av 20-årene. Åpent betydde at de ikke hadde en privat TikTok-konto. Når det gjelder kriteriet om rus og barnevern, inkluderte vi alt fra tydelige henvisninger i videoer til mer subtile antydninger i kommentarfeltene.

3.1.1. Finne venner og venners venner

Først brukte vi samme emneknagg-metode som i «Viral fra lukket avdeling», men benyttet nøkkelord om barnevern i stedet for psykisk helse. Det ga oss en liste over kontoer som hadde delt om barnevernet i Norge. Men vi utviklet også en ny metode som vi håpet skulle være mer treffsikker for å finne barn som bodde eller nylig hadde bodd på barnevernsinstitusjoner. Tidligere artikler i norske medier hadde vist at barn i barnevernet flytter mye rundt, og vi antok at de på institusjoner får venner i samme situasjon. Mest sannsynlig følger de da også hverandre i sosiale medier og kommenterer på hverandres videoer.

Vi startet derfor med å bruke et Python-skript til å lage en liste over alle som hadde kommentert på videoene til de 35 i Excel-arket som hadde delt om barnevernsinstitusjoner. Deretter rangerte vi lista etter hvem som hadde kommentert mest, siden de som kom øverst da sannsynligvis var nære venner. Hvis de øverste treffene hadde åpne kontoer, skrollet vi manuelt gjennom alle videoene og så etter forbindelser til rus og barnevern. Noen hadde delt videoer der de beskrev rusbruken sin inngående, eller delte skjermbilder fra dialog med ansatte ved institusjonen sin. Andre hadde bare svart på kommentarer under videoene sine med info om at de for eksempel befant seg på institusjon. Noen kontoer hadde publisert et fåtall videoer, andre hadde publisert flere om dagen i mange måneder. Hver gang vi fant en TikTok-bruker som passet til kriteriene våre, gjentok vi prosedyren. Vi fikk også tips underveis om kontoer vi burde sjekke ut. Dessuten hjalp TikToks algoritmer til ved å at den skjønnte hva vi var interessert i, og ga oss videoer fra andre brukere som lignet på dem vi allerede hadde sett på. Det gjorde at Excel-arket vårt vokste jevnt og trutt. Vi skjønnte at vi var i ferd med å kartlegge et unikt nettverk av «instukids» på TikTok.

Til sammen sjekket vi ut omtrent 1500 kontoer. Vi har ikke oversikt over mange timer vi brukte på å studere et av internetts mørkeste hjørner inngående. Men vi vet at det gjorde noe med oss. Selv om det var noen glimt av glede, så var det oftere barn og unge som uttrykte sinne, sorg, svik og håpløshet over livene sine. Noen av oss har selv barn som er på vei til å bli tenåringer. I den mest intense perioden samlet vi oss på Teams på slutten av dagen (vi er

organisert slik at vi sitter på ulike kontorer) for å snakke om det vi hadde sett, og lufte tanker og følelser. Ledelsen ga oss også muligheten til å snakke med en psykolog.

Til slutt satt vi igjen med en liste på 175 norske TikTok-brukere. Men denne lista hadde svakheter. Det var ikke gitt at vi hadde tolket brukernes innhold riktig, eller at alle som delte om rus og barnevern faktisk hadde egen erfaring. Vi bestemte oss for å ta kontakt med dem for å kvalitetssikre utvalget. I ettertid er vi glad vi ikke skjønnte da hvor mye arbeid det var.

3.1.2. Laste ned videoer

Før vi tok kontakt, valgte vi å laste ned alle videoene fra kontoene vi hadde funnet for å ivareta dokumentasjonen og ha muligheten for å bruke videoene i prosjektet. Flere av brukerne delte ganske eksplisitt innhold om selvskadning og rus som bryter med retningslinjene til TikTok. Det var derfor sjans for at kontoene ville bli fryst eller slettet.

Vi tok utgangspunktet i et skript¹⁰ laget av en bruker på GitHub, men fikk det ikke til å virke – antakelig fordi TikTok hadde endret navnene i HTML-koden på nettsidene sine siden skriptet ble skrevet. Etter å ha oppdatert med den nyeste informasjonen fikk vi det til å funke, og kunne begynne å laste ned 14.242 videoer. For å ikke belaste nettsidene til TikTok for mye og risikere å bli utestengt, måtte vi ta det over flere dager. TikTok merket uansett at her var det en uvanlig aktivitet, og krevde at vi løste et lite puslespill før hver bruker.

3.1.3. Slik tok vi kontakt

For å komme i kontakt med de 175 på lista vår, valgte vi å opprette en ny journalist-bruker på TikTok, Instagram og Snapchat. Brukeren hadde navnet og ansiktet til en av journalistene i teamet og i beskrivelsen sto det at hun var journalist i NRK. I den første kontakten skulle hun være nøye på å forklare at hun var journalist, hva vi jobbet med og at dette var en uforpliktende samtale. Deretter skulle hun spørre om det stemte at personen hadde egen erfaring med institusjonsliv og rus slik det så ut som på TikTok. Hvis svaret var ja, skulle hun spørre om de kunne kontaktes igjen og legge dem til i en ny liste.

Vi satte oss et ambisiøst mål om å samle 100 barn og unge som hadde erfaring med både barnevernsinstitusjoner og rus. Men å innlede dialog med disse TikTok-brukerne skulle vise seg mer komplisert enn vi hadde trodd. Mange hadde innstillinger i appen som gjorde det umulig å sende direkte melding. En del oppga likevel brukernavn til Snapchat eller Instagram i bioen sin slik at vi kunne kontakte dem der. Noen hadde også helt eller delvis eksponert sine ekte navn på TikTok-kontoen sin. Disse kunne søkes opp og kontaktes på den måten.

Flere lurte på om vi virkelig var journalister, men de fleste aksepterte det når vi sendte bilde av oss selv sammen med NRK-ansattkortet vårt. Etter flere måneders arbeid med å komme i dialog med både åpne og anonymiserte TikTok-brukere, hadde vi en liste på 100 stykker som oppfylte kriteriene våre. Alle sa de var positive til å svare på flere spørsmål.

3.2. Å intervju 100 instukids

Siden vi hadde en unik tilgang på barn og unge med førstehåndserfaringer fra barnevernet i Norge, ville vi stille dem spørsmål som kunne systematiseres og presenteres som journalistiske funn. Vi lagde derfor et sett med spørsmål om rus på institusjoner som enten kunne besvares med ja/nei eller ved hjelp av gradering (type daglig/ukentlig/månedlig/sjeldnere). I tillegg ville vi stille åpne spørsmål.

Her er det viktig å presisere at de 100 ikke er representative for alle unge som bor på institusjon i Norge. Vi var heller ikke i stand til å dokumentere det de sa, utover det de har delt av bilder og videoer i sosiale medier eller med oss direkte. Likevel mente vi at de var verdt å lytte til. Når staten går til det svært inngripende skrittet det er å overta ansvaret for et barn, er det fordi man vil at barnet skal få det bedre. Det er også forankret i lovverk, og skal gjøres etter nøye vurderinger om at det er den beste og eneste utvei. Andre tiltak skal være vurdert og helst prøvd. Når mange av barna ikke får det bedre, snarere tvert imot i flere tilfeller, vurderte vi det som svært viktig at de kan få fortelle om sine opplevelser.

Dialogen var fra første stund både krevende og skjør. Og ble gjort i et etisk farvann hvor få journalister har navigert tidligere. Vi lærte dessuten fort at de som bor på barnevernsinstitusjoner ikke nås i kontortida. Og at det var viktig å være klar så fort de viste interesse for å svare. Vi forskjøv derfor arbeidstida til kvelden, men svarene kunne komme til alle døgnets tider. Rent praktisk var det lettest å få svar via Snapchat. Men det er en app der meldinger i utgangspunktet forsvinner etter at du har lest dem. Ikke ideelt for journalister som vil dokumentere prosessen. Hvis vi lagret samtalen, eller tok skjermbilde av den, fikk den andre brukeren beskjed om det. Flere ganger var samtalen og tilliten skjør i starten, og de reagerte på at vi lagret. Vi løste dette ved å bruke en annen mobil til å ta bilder av samtalen. Bildene ble deretter lagt inn i mapper – én for hver TikTok-bruker.

I dialogen kunne vi raskt få svar på noen spørsmål, for så å måtte vente eller purre for å få svar på resten. Noen sluttet helt å svare underveis, uten forklaring. Og noen døde. Noen mens de bodde på institusjon, andre rett etterpå eller mens de var under ettervern. Det styrket oss i troa på at det vi drev med var viktig. Innsamlingen av svar på de sju viktigste spørsmålene foregikk fra august 2023 og frem til begynnelsen av 2024.

3.2.1. Fra Excel-ark og bilder til database og dashbord

Vi ble rystet av mye av det vi ble fortalt. Men for at det skulle bli noe mer enn enkelthistorier, ville vi finne ut om det var noen underliggende mønstre i det de fortalte. For hvor mange hadde for eksempel prøvd rus for første gang på institusjon? Og av dem som hadde prøvd før, hvor mange begynte med sterkere rusmidler på institusjon? Informasjon om dette, og mye mer, lå i Excel-ark og bilder av samtaler. Det var derfor behov for å strukturere informasjonen og samle det i en database. Men hva slags database ville fungere best for oss?

For eksempel var et av spørsmålene vi stilte hvilke rusmidler de hadde prøvd. En svarte ett rusmiddel, mens en annen svarte ti. For å slippe å opprette en rekke kolonner med ulike rusmidler der vi måtte krysse av ja eller nei på alle, så gikk vi for NoSQL-databasen

MongoDB¹¹. Det er en mer fleksibel database der vi kunne sette inn hvilke rusmidler de hadde svart, og så kunne vi i etterkant lage spørringer som oppsummerte hvor mange som hadde nevnt dette rusmiddelet. Siden mange stadig skiftet både navn og adresse på kontoene sine, ga vi hver TikTok-bruker en unik ID vi kunne forholde oss til.

Det som kanskje tok mest tid, var å få inn informasjonen fra skjermbildene vi hadde tatt av samtalene underveis. Apple har innebygd optisk tegngjenkjenning (OCR) på sine datamaskiner. Ved hjelp av wrapperen Ocrmac¹² kunne vi bla igjennom og skanne alle dialogene våre, for så å lage et tekstdokument for hver TikTok-bruker. Det krevde likevel en del manuell opprydning, siden noen av skjermbildene overlappet hverandre eller fordi skanninga tok med ikke-relevante ord, tall og navn.

På slutten av prosjektet fant vi ut noe som kunne ha spart oss for deler av arbeidet. Det er nemlig mulig å søke innsyn i egne data fra TikTok¹³, Snapchat¹⁴ og Instagram¹⁵. Du kan også velge hvilket format du vil få det i, enten HTML eller JSON. Førstnevnte er lettest å lese for et menneske, men sistnevnte er strukturert på en slik måte at du ved hjelp av kode kan opprette en database eller koble det til en som allerede eksisterer.

Her er det mye informasjon. Både Snapchat og TikTok har egne mapper med liste over alle du følger og som følger deg. TikTok har også en fullstendig liste over alle dialoger du har hatt med andre i den private meldingstjenesten i appen. Hadde vi tenkt på det litt tidligere i prosjektet, hadde det spart oss for en del bry. Men det ville ikke løst alt, for Snapchat gir deg bare de delene av dialogene som du har lagret underveis.

For at alle i teamet skulle ha tilgang til funnene, satte vi opp et dashboard ved hjelp av Streamlit¹⁶. Dette er et Python-basert rammeverk som gjør det enkelt å lage nettsider som er koblet til innholdet i en database. Dashboardet viste en oppdatert oversikt over hvor mange av de 100 vi hadde fått inn i databasen, diagrammer over hva de hadde svart og muligheten til å klikke seg inn på hver enkelt person og lese sitatene deres.

3.2.2. Private bilder og videoer

Gjennom samtalene med de unge som bodde eller hadde bodd på institusjon, klarte vi å komme på innsiden uten fysisk å være der. De delte velvillig og tillitsfullt fra livets aller mørkeste stunder. Noen delte etter hvert også egne bilder og videoer med oss. Materiale som ikke hadde blitt publisert for offentligheten i sosiale medier. Vi fikk tilsendt disse bildene og videoen i private samtaler på Snapchat, og fikk tillatelse til å lagre det på kamerarullen. Derfra flyttet vi materialet over i mapper.

Med det kunne vi i større grad dokumentere rusmisbruk ved norske barnevernsinstitusjoner. Bildene og videoene viste piller, sprøyter, klumper, joints, krystaller og pulver. De viste også i hovedsak unge jenter som inntok rusmidlene ved å svelge, sniffe, røyke eller skyte dem. Til sammen fikk vi tilsendt over 150 private bilder og videoer fra jenter i nettverket. Disse ble viktige i det videre arbeidet vårt, da det var bilder som ikke hadde blitt publisert offentlig tidligere. På den måten kunne vi både dokumentere det som skjedde på innsiden av

institusjonene og ivareta barnas behov for anonymitet ved at disse bildene og denne dokumentasjonen ikke var søkbar på sosiale medier.

4. Fortellingen: Barnas stemmer

Instukids-prosjektet ble presentert i form av en fire episoder lang Brennpunkt-dokumentar og en skriftlig nettdokumentar i fire kapitler. Siden en av statuttene til Data-Skup er å fremme journalistikk som benytter digitale fortellerteknikker, vil vi redegjøre mer hvordan vi laget [kapittel 2 i nettdokumentaren](#).

Vi som jobbet med dette, var rystet over rusbruken på institusjonene. Men hvordan skulle vi få leseren til å kjenne på det samme? I nært samarbeid med designer- og utviklerkrefter i NRK landet vi på at kapittel 2 skulle gi leseren en skrolleopplevelse som lignet på TikTok, men med tydelig NRK-profil. Dessuten utviklet vi fire overordnede fortellergrep:

* **Bruke barnas egne stemmer:** Deres egne ord var det sterkeste vi kunne sette på trykk. For å understreke hvor mange de var, hvor unge de var og hvordan de uttrykte seg, valgte vi i stor grad å beholde skrivefeil, dialekter og slanguttrykk. Samtidig som vi var bevisste på å ivareta barnas behov for anonymitet.

* **100 stemmer som én:** Når det er mer enn én hovedperson, kan man fort gå i surr. Vi løste dette ved at hele saken er én sammenhengende samtale som journalist Kaja har med de 100. Alle spørsmål og svar er hentet fra samtale vi har hatt, men de er satt nøye sammen slik at det skaper leseflyt og at det representerer helheten i det de fortalte oss. Blant annet passet vi på å få med at flere skrøt av enkeltansatte. Det er også mulig å fordype seg i noen personer ved å trykke på «Les mer».

* **Vise 100 «ansikter» hele tiden:** Vi la avatarer av alle de 100 vi hadde snakket med nederst på skjermen. Når leseren skroller og det kommer opp en ny melding, popper den riktige avataren opp nederst. Når vi vil vise fram en statistikk, «flyr» avatarene opp og danner grafer og formasjoner.

* **Tilstedeværende journalist:** For å binde det hele sammen og gi leseren kontekst, tok vi et valg om at journalist Kaja står fram som en jeg-person i saken. Hun kommenterer også hvilke følelser og tanker hun opplever underveis, et grep som er mer vanlig i persondrevne TV- og radiodokumentarer, men som vi her har rendyrket i en nettfortelling.

5. Etske utfordringer

Unge kilder, ustabile liv, sterke rusmidler og kort vei mellom liv og død. «Instukids-prosjektet» har vært fullt av etske utfordringer. Her er noen av dem:

* **Håndtere sårbare kilder:** Dette har vært den åpenbare etske utfordringen i Instukids-prosjektet. Til tross for svært gode tilbakemeldinger i ettertid, har det ikke vært mulig å være hundre prosent sikker på at medvirkningen ikke ville påvirke dem negativt. Derfor har vi

brukt mye tid på å ta forholdsregler og gjøre alt vi kan for å forhindre dette. Vi har blant annet gjennomført bakgrunnssamtaler, gjort risikovurderinger, kontaktet ressurspersoner og pleiet langvarige relasjoner. I flere tilfeller har vi også hatt kontakt med voksne rundt barna.

* **Intervjue barn uten samtykke fra foreldrene:** Barn på institusjoner er en gruppe som ofte har kompliserte familierelasjoner og mistillit til voksne rundt seg. De er også under omsorg av systemet som vi ønsket å sette et kritisk søkelys på. Vi tror ikke det hadde vært mulig å få et ufiltrert innblikk i institusjonsbarnevernet uten å kontakte barna direkte. Vi vurderte hele tiden hvordan kontakten med oss kunne påvirke dem. Samtidig var vi opptatt av at alle i Norge har ytringsfrihet, og at vi her måtte lytte til barnas behov uten at de igjen skulle oppleve å bli overprøvd av voksne. Vi var derfor hele tiden åpne om hvem vi var og egen hensikt, og gjorde fortløpende presseetiske vurderinger, men tok bevisst ikke kontakt med institusjonen de bodde ved for å opplyse om at vi var i kontakt med dem.

* **«Svartmaling» av institusjonsbarnevernet:** En annen etisk fallgrube var at prosjektet ville skremme andre fra å ta kontakt med barnevernet. Vi har vært nøye på å understreke at utvalget ikke er representativt. Mange får god hjelp på institusjoner og av barnevernet, men det er ikke dem dette prosjektet handler om. Ved å belyse det kritikkverdige håper vi at tilbudet blir bedre for alle barn som trenger et tilbud fra barnevernet.

* **Publisering:** Før publisering gjorde vi journalistkontoene private og fjernet info om hvem vi fulgte og hvem som fulgte oss. Alle 100 fikk en privat melding med informasjon om sluttproduktet, publiseringstidspunkt, hvor det ble vist og hvor de kunne henvende seg hvis de hadde spørsmål eller ble trigget av tematikken. Responsen var at alle satt stor pris på å bli involvert, selv om flere kun medvirket som én av hundre anonyme personer i en statistikk. Vi tror disse forberedelsene var årsak til at kildene ikke opplevde publiseringen og oppmerksomheten som en stor belastning. Vi var også i kontakt med Mental helse og Rusinfo, og delte deres kontaktinformasjon i forbindelse med publisering med tanke på lesere og seere som står i tilsvarende situasjoner og som trenger hjelp.

6. Dette er nytt

* NRKs «Instukids» avdekker en negativ samfunnsutvikling som ikke har blitt belyst tidligere. Aldri før har så unge jenter blitt avhengige av så tunge stoffer i løpet av så kort tid under offentlig beskyttelse.

* NRKs «Instukids»-prosjekt baserer seg på barnas egne stemmer. Når mediene skriver om barnevern, er det ofte voksne som snakker om barna. Aldri før har så mange kommet til orde om hvordan de har det, hva de synes er utfordrende – og hva de mener kan være løsningene.

* Det finnes ingen tall på hvor mange som sliter med rus mens de bor på barnevernsinstitusjon. Det er nytt at NRK klarer å avdekke at problemet er så utbredt.

* NRK kan også avsløre at barn og unge blir utsatt for seksuelle overgrep mens de bor på barnevernsinstitusjoner, selv om de voksne som skal beskytte dem vet om at det skjer.

* NRKs datajournalistiske metode avdekker at flere hundre institusjonsbarn utgjør et stort nettverk i sosiale medier og har forbindelser til hverandre på tvers av institusjoner og fylkesgrenser. Dette nettverket kan også bidra til å forsterke negativt utfordringene barna står i, blant annet gjennom å dele ruserfaringer og metoder for å skaffe seg rus.

7. Konsekvenser

* Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre (Ap) har lovet å flytte ansvaret for rusbehandling fra barnevern til helsevesenet, og at rusproblemer blant unge under 18 år dermed skal defineres som et helseproblem og ikke et atferdsproblem.

* Regjeringen varslet en kvalitetsreform av institusjonsbarnevernet og henviste flere ganger til «Instukids» fra talerstolen på pressekonferansen. Reformen vil bestå av flere lovendringer og skal legges frem våren 2025. Den nye langtidsstrategien inneholder totalt seks mål, hvor ett av disse spesifikt omhandler bedre hjelp til institusjonsbarn med rusutfordringer.

* Barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) kalte inn alle institusjonseiere over hele landet og brukerorganisasjoner til et hastemøte etter NRKs avsløringer. Hensikten med møtet var å finne og iverksette strakstiltak som på kort sikt kan redusere problemene med rus på barnevernsinstitusjoner. Disse tiltakene er i ferd med å iverksettes.

* Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) ved blant andre Bufdir-direktør Hege Nilssen har gått ut med en offentlig uttalelse om at de skal styrke arbeidet med kompetanseheving om rus, i lys av NRKs avsløringer. Det betyr at det vil bli mer kompetanse på rusfeltet blant folk som jobber med barnevern.

* Samtlige stortingspartier uttalte seg offentlig om at de etterlyser rask endring fra regjeringen. I tillegg erkjente samtlige at samfunnet har sviktet institusjonsbarna, og at mer burde ha vært gjort tidligere. – Jeg skal være veldig ærlig og si at ingen, ei heller vår regjering, har gjort nok for barnevernsbarna, sa Tage Pettersen (H).

* Barneminister Kjersti Toppe erkjente at de mest utsatte ungene ikke får den beskyttelsen de har krav på, og at de ikke klarer å forebygge rusbruken blant barn på institusjon godt nok. Hun gikk så langt som å si at «vi kanskje heller gjør det verre». Hun erkjente også at de har sviktet, og at det er uakseptabelt at institusjonsbarna ikke får beskyttelse.

* Fungerende barneombud, Ivar Stokkerei, erkjente at mange barn på barnevernsinstitusjoner trenger mye mer hjelp enn det de får i dag. Han krevde en tverrfaglig helsekartlegging av institusjonsbarn. Barneminister Kjersti Toppe har lovet at en slik helsekartlegging skal komme på plass.

* Divisjonsdirektør i Bufdir, Tove Brusgaard, erkjente at NRKs tall over seksuelle overgrep begått mot institusjonsbarn med sikkerhet ikke reflekterer det reelle omfanget. Hun erkjente også at alle institusjoner skal være rusfrie, men at de ikke er det i dag.

8. Vedlegg

8.1. Hovedpubliseringer

24.04.2024: «Kapittel 1: Barnet i rusgata» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/sara-13-kom-for-a-fa-hjelp-av-barnevernet-ble-avhengig-av-rus-1.16838666>

24.04.2024: «Kapittel 2: Stemmene fra innsiden» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/barn-og-unge-i-barnevernet-deler-videoer-om-rus-pa-tiktok-1.16835047>

24.04.2024: «Kapittel 3: Voldtatt på barnevernets vakt» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/ronja-13-opplevde-overgrep-mens-barnevernet-hadde-ansvar-for-henne-1.16838669>

24.04.2024: «Kapittel 4: Mathildes siste kamp» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/mathilde-hellum-21-ble-sviktet-av-barnevernet-ble-funnet-pa-en-benk-1.16838673>

24.04.2024: «Brennpunkt: Instukids» (NRK TV)

<https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-instukids>

8.2. Andre publiseringer på NRKs plattformer

29.01.2023: «Viral fra innsiden av lukket avdeling» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/buskerud/xl/unge-gar-viralt-pa-tiktok-fra-innsiden-av-psykiatriske-avdelinger-1.16259944>

13.10.2023: «Dødsfall i barnevernet: Åtte alvorlig psykisk syke jenter har dødd på fem år» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/dodsfall-i-barnevernet-atte-alvorlig-psykisk-syke-jenter-har-dodd-pa-fem-ar-1.16585421>

26.10.2023: «Ny rapport: psykisk syke og rusavhengige må ut av barnevernet»

<https://www.nrk.no/stor-oslo/ny-rapport-vil-flytte-ansvar-for-psykiatri-og-rusbehandling-ut-av-barnevernet-1.16601807>

24.04.2024: «Dagsnytt 18: Rus og barnevern» (NRK Radio)

<https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/sesong/202404/episode/NNFA56042424>

24.04.2024: «Nyhetsmorgen: Rus og barnevern» (NRK Radio)

<https://radio.nrk.no/serie/nyhetsmorgen/sesong/202404/NPUB32008224>

27.04.2024: «Lørdagsrevyen: Rus i barnevernet» (NRK TV)

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/sesong/202404/episode/NNFA19042724>

29.04.2024: «Barneministeren om rusavsløringene i barnevernet: - Vi gjør det kanskje verre» (nrk.no)

https://www.nrk.no/ostfold/barneminister-kjersti-toppe-om-rusavsloringene-i-barnevernet_-_vi-gjor-det-kanskje-verre-1.16852303

30.04.2024: «Instukids: Undervisningsopplegg» (NRK Skole)

https://www.nrk.no/skole/instukids_-_undervisningsopplegg-1.16841369

01.05.2024: «Rysta etter NRK-avsløringer: - Vi har svikta barnevernsbarna» (nrk.no)

https://www.nrk.no/stor-oslo/dette-svarer-partiene-om-instukids_-_vi-har-svikta-1.16863341

02.05.2024: «Disktriksnyheter Østlandet: Ny plan for barnevern» (NRK TV)

<https://tv.nrk.no/serie/distriksnyheter-oestlandet/sesong/202405/episode/DKOV98050224>

02.05.2024: «Dagsnytt 18: Ny plan for barnevernet» (NRK Radio)

<https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/sesong/202405/episode/NNFA56050224>

02.05.2024: «Regjeringen varsler endringer hos barnevernsinstitusjoner» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/norge/regjeringen-varsler-endringer-hos-barnevernsinstitusjoner-1.16867285>

02.05.2024: «Ønsker raske tiltak: - En måned i disse barnas liv er veldig lang tid» (nrk.no)

https://www.nrk.no/norge/onsker-raske-endringer_-_en-maned-i-disse-barnas-liv-er-veldig-lang-tid-1.16867869

07.05.2024: «Frustrerte foreldre på rusmøte: - Barnevernet kjørte datteren vår til Oslo for å ruse seg» (nrk.no)

https://www.nrk.no/stor-oslo/frustrerte-foreldre-pa-rusmote_-_barnevernet-kjorte-datteren-var-til-oslo-for-a-ruse-seg-1.16873406

08.05.2024: «Pønsj: Instukids» (NRK Radio)

<https://radio.nrk.no/serie/poensj/sesong/202405/MYNN16005924>

13.05.2024: «Ministeren bekrefter: Vil flytte rusbehandling av barn fra barnevern til helsevesenet» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/helseminister-jan-christian-vestre-vil-flytte-rusbehandling-av-barn-fra-barnevern-til-helsevesen-1.16875209>

21.05.2024: «P3 Morgen: Besøk av teamet bak Instukids» (NRK Radio)

https://radio.nrk.no/podkast/p3morgen/sesong/202405/1_cb7087a3-edd6-4878-b087-a3edd6f878ed

27.05.2024: «Skal gi rusbehandling til flest barn i landet: - Dette får vi ikke til» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/ostfold/hver-fjerde-barnevernsinstitusjon-ligger-i-ostfold-eller-agder-1.16830383>

23.06.2024: «Bortført av mamma» (nrk.no)

<https://www.nrk.no/stor-oslo/xl/maria-bortforte-datteren-fra-barnevernet-for-a-fa-henne-rusfri-1.16891820>

23.06.2024: «Søndagsrevyen: Bortført av mamma» (NRK TV)

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/sesong/202406/episode/NNFA19062324>

27.06.2024: «Leter etter ungdom som har rømt til Oslo for å ruse seg» (nrk.no)

https://www.nrk.no/stor-oslo/leter-etter-ungdom-som-har-romt-til-oslo-for-a-ruse-seg_-_-barn-helt-ned-i-11-12-arsalderen-1.16874565

8.3. Verktøy, programmer og andre relevante lenker nevnt i metoderapporten

---

¹ Skup-rapport: «En app – to verdener» – https://www.skup.no/sites/default/files/metoderapport/2022-11/nrk_ug_metoderapport_dataskup.pdf

² Skup-rapport: «TikToks muskelkraft» – <https://www.skup.no/sites/default/files/2023-09/15%20NRK%20TikToks%20muskelkraft.pdf>

³ Bellingcat: TikTok Hashtag Analysis – <https://github.com/bellingcat/tiktok-hashtag-analysis>

⁴ FastText – <https://fasttext.cc/>

⁵ Python – <https://www.python.org>

⁶ Selenium – <https://www.selenium.dev>

⁷ SQLite – <https://www.sqlite.org>

⁸ DB Browser for SQLite – <https://sqlitebrowser.org>

⁹ Gephi – <https://gephi.org/>

¹⁰ TikTok downloader – <https://github.com/n0l3r/tiktok-downloader>

¹¹ MongoDB – <https://www.mongodb.com>

---

¹² Ocrmac – <https://github.com/straussmaximilian/ocrmac>

¹³ Last ned data fra TikTok – <https://support.tiktok.com/en/account-and-privacy/personalized-ads-and-data/requesting-your-data>

¹⁴ Last ned data fra Snapchat – <https://help.snapchat.com/hc/en-us/articles/7012305371156-How-do-I-download-my-data-from-Snapchat>

¹⁵ Last ned data fra Instagram – <https://pirg.org/resources/how-to-request-and-download-instagram-data>

¹⁶ Streamlit – <https://streamlit.io/>